ZÜHT

ZÜHT

Züht; insanın doğal olarak ilgi duyduğu bir şeye karşı kendi özgür iradesiyle ilgisiz olması ve onun güzelliklerini değersiz kabul etmesine denir. Kur-an'ı kerim, Yusuf'un kardeşleri onu köle olarak az bir değere sattıkları zamanki durumları konusunda şöyle buyurmaktadır:

Onlar ona karşı zahit (isteksiz) idiler. Onlar çekememezlik ettiklerinden dolayı Yusuf'u kendi aralarında görmek istemiyorlardı. Bundan dolayı babalarını yıllarca ayrılığa müptela kıldılar. Yar satma dünyaya çünkü çok yararlanmadı.

O Yusuf kıymetsiz altına satılmış idi. Züht kelimesi konusunda olan bu anlam doğal sözlerde kullanılan geleneksel ve sözlüksel bir açıklamadır. Ancak Züht kelimesinin ariflerin dilinde ahlaksal ve manevîsel olarak çok yüce bir anlamı bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle züht; .kalpten dünyayı çıkarmak ve ahiret menzillerine doğru hareket etmektir

Bu ince ve zarif kelimenin anlamı bir kelimeye ve kitaba sığmaz. Bundan dolayı ariflerin ve ahlak âlimlerinin kelimelerinde onun boyutlarından yalnızca bir boyutuna işaret eden çeşitli ve benzer açıklamalar görülmektedir. Ancak bu kelimenin dinsel ve irfansal bir anlamı içerdiğine dikkat ederek onun anlamı konusunda vahiy, mezhep imamları ve dinsel irfan dilinden ilham almamız ve sınırlarını da bu çerçeve içerisinde belirlememiz daha doğru olacaktır.

Kur-an'ı kerim, bu konuda bir dünya hikmete ve marifete sahip olan iki kısa cümle ile genel ve kapsayıcı bir açıklama yapmıştır. Şöyle buyurmaktadır: Elinizden çıkana üzülmeyiniz ve size verdiğiyle sevinip şımarmayınız. Çünkü Allah kendini beğenip övünen kimseleri sevmez. Ali (a.) şöyle buyurmaktadır: Züht, Kur-an'ı kerimdeki iki kelimede özetlenmiştir; "Elinizden çıkana .üzülmeyiniz ve size verdiğiyle sevinip şımarmayınız

Çünkü Allah kendini beğenip övünen kimseleri sevmez." Kim böyle olursa zühdü ve iki özelliğini kavramış demektir. Bu iki cümleden zühdün, iki özellikle (elden çıkan şeylere karşı üzülmemek ve elde edilen şeyler karşısında da şımararak sevinmemekle) birlikte tanınan kalpsel bir konu olduğu bütünüyle anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla, gerçek zahit; dünyanın aldatıcı güzellikleri kendisini aldatamayan, kalbini onlara bağlamayan, arzu edilen dünyanın maddesel olgularından ilgisiz bir şekilde geçebilen ve daha

yüce hedeflere yönelen kişiye denir. Yüzü toprağa çevirelim ki ondan yaratılmışız. Kalbi, niçin vefasızlara bağlamışız. Zühdün Şartları Bu noktada zühdün üç şarta bağlı olduğunu söylemek mümkündür.

İlk şart: İnsanda doğal içgüdüsel ilgi ve rağbet duyguları bulunmalıdır. Yani hastalığın etkisinden dolayı yemek, meyve, yiyecekler, içecekler gibi şeylere iştahı olmayan bir hastanın ilgisizliğinin züht ile hiçbir alakası yoktur. İkinci şart: İnsanın maddesel olgulara ulaşma imkânı .olmalıdır

Dolayısıyla dünyayı acizlik ve güçsüzlükten dolayı terk ederse bu terk etmenin de zühdün ölçütleriyle hiçbir ilgisi yoktur. Üçüncü şart: İnsan maddesel olanaklar, şehvetler ve cazibeler içinde bulunmasına karşın yüce hedeflerden dolayı dünyaya karşı ilgisiz kalmış ve dünyanın görünen güzelliklerine bağımlılıktan kendini kurtarmış olmalıdır.

Züht, işte böyle şartlar içinde gerçek ölçütünü bulacaktır. Bu açıklama ile birlikte, zühdün aslı; maddesel olguların bulunmaması değil maddesel olgulara bağımlılıktan ve ilgiden kurtulmak olarak anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, kim belli bir noktaya kadar maddesel imkânlara sahip de olsa kalbini dünyaya kaptırmışlıktan kurtarırsa zahit olacaktır. Burada peygamber efendimizin (s.a.a.) buyruğunu dinlememiz çok uygundur. Şöyle buyurmaktadır: Ey Usame! Bu grup (zahitler) helal yiyecekler ve içeceklere yüce hedefler ve sonsuz ahiret yurdundan dolayı göz .yummuşlardır

Kurtların ve vahşi köpeklerin hırsla leşleri yemek için biri birlerinin üstlerine çıktıkları ve biri birlerine karşı pençe biledikleri gibi dünyaya ilgi göstermemişlerdir. Onlar az bir yemek ve eski .bir elbiseyle yetinerek bedenlerini süslemeye uğraşmamışlardır

İnsanlar onları gördükleri zaman hasta sanırlar. Ancak hasta değildirler. İnsanlar onları deli sanırlar. Ancak deli değildirler. Bunlar kendi nefislerinde büyük bir üzüntü ile mücadele .etmektedirler. Bundan dolayı insanlar onların akıllarını yitirdiklerini sanırlar

Hâlbuki akılları sağlıklı ve yerindedir. Kuşkusuz onlar basiret gözüyle akıllarını yitirtecek ve onları sarhoşa çevirecek bir şey görmüşlerdir de ondan dolayı bütün dünyadan kopmuşlardır. Böyle bir durumda onlar, insanlara göre normal olmayan ve davranışları mantıksız olan kişiler olarak görünür. Ey Usame! Bilmelisin ki; insanlar aklılarını yitirdikleri zaman onlar akıl ve basiret sahibidirler. Kuşkusuz gerçek akıllılar yalnızca onlardır. En güzel şeref ve en yüksek konak da onlarındır.

Müminlerin Emiri Ali (a.) bu konuda şöyle buyurmaktadır: Ey dünya! Ey dünya! Benden uzaklaş. Kendini bana mı sunuyorsun? Yoksa bana rağbet (ilgi) mi gösteriyorsun? Artık senin benim .önümde süslenmenin zamanı değildir. Benim sana hiçbir şekilde ihtiyacım yoktur

Ben seni geri dönüşü olmayan üç talak (boşama) ile boşadım. Senin yaşanacak günlerin çok kısa, kıymetin değersiz ve sana umut beslemek de yararsızdır. Başka bir yerde de şöyle .buyurmaktadır: Eğer isteseydim saf bal, buğday ve ipek elbiseden yararlanabilirdim

Ancak nefsanî arzuların bana galip gelmesi ve hırsın beni mide düşkünlüğüne zorlaması çok uzaktır… Ben, şişmanlaması için (ahıra) bağlanan ve yemekten başka hiçbir hedefi olmayan dört ayaklılar gibi, güzel yemekler yemek için yaratılmadım. İmam Sadık (a.) şöyle buyurmuştur: .Züht, dünyadaki malını yok etmek ve helal olanı haram kılmak değildir

Züht, dünyada sahip olduğun şeye Allah katında olan şeyden daha bağımlı olmamandır. Yani, dayanağın yalnızca yüce Allah olursa ve ondan başka hiçbir şeye de dayanmazsan zahit bir kimsesin demektir. Zühdün Etkileri Peygamber efendimiz (s.a.a.) şöyle buyurmaktadır:

Kim dünya konusunda zahit (isteksiz) olursa yüce Allah hikmeti ve basireti kalbine sokar. Dilini hikmetli konuşmaya yönlendirir. Dünyanın derdini dermanını ona tanıtır. Ve onu dünyadan sağ salim selamet yurduna (cennete) çıkarır.

Züht bu sözlerde; hikmet, tanıma ve kalbin sağ salim olmasıyla birleşmiş ve bu etkilerle tanıtılmıştır. Peygamberimiz (s.a.a.) başka bir hadiste de şöyle buyurmuştur: Kim cenneti arzuluyor ise hayırlara doğru koşar, kim cehennemden korkuyor ise şehvetlerden sakınır, kim ölümün beklentisi içinde ise lezzetleri terk eder ve kim dünya konusunda zahit olur ise musibetler ona kolaylaşır. Müminlerin Emiri Ali (a.) şöyle buyurmuştur:

Ey insanlar! Züht; arzuları kısaltmak, nimetler karşısında şükür etmek ve günahlardan sakınmaktır. Dolayısıyla, eğer bu özelliklerin hepsine sahip olamaz iseniz, haram, sabrınıza galip gelir. Nimetler karşısında şükür etmeyi unutursanız yüce Allah aydın delillerle, açık kitaplarla hüccetini size tamamlayarak sizin için hiçbir özür kapısı bırakmamıştır. Ali (a.) başka bir yerde de şöyle buyurmaktadır: Kuşkusuz dünya konusunda zahit (isteksiz) olan kişiler görüntü olarak .gülüyor olsalar da onların kalpleri ağlar

Görünürde sevinçli olsalar da çok üzgündürler. Başkaları, onlara yüce Allah tarafından rızk olarak verilen şeyler karşısında haset etseler de onlar sürekli kendi nefisleriyle mücadele içindedirler. Burada, züht için yapılan açıklamada olduğu gibi şu konunun zikredilmesi de

yararsız olmayacaktır: Züht, maddesel lezzetlerden kayıtsız şartsız uzak durmak ve sakınmak demek değildir. Ancak dünyanın geçici süsüne ilgisizlik ve önem vermemek aynı zamanda nefsi .sakındırmak ve kanaat, etmek ile birliktedir

Yani, zühdün mal ve makam varlığıyla birlikte gerçekleşmesi de mümkündür. Nitekim peygamber efendimiz (s.a.a.), Süleyman (a.), Davut (a.), imam Ali (a.), Hatice validemiz (s.) ve diğer veliyullahların çoğu mal, mülk, servet ve hükümet sahibi olmakla birlikte Allahın kullarının da en zahitleri idiler. Ancak genellikle zühdün özü, insanı yeterli olan miktara ve fazlasından .sakınmaya kani etmektedir. Zahitler kendilerini ondan fazlasına müptela kılmamaktadırlar

Eğer bir şeylere sahip olsalar da onları kendileri için kullanma konusunda sakınmakta ve az bir kısmından yararlanmaktadırlar. Hatta onları Allah yolunda insanların ihtiyaçlarını gidermek için kullanarak da başkalarını kendi nefislerinin önüne geçirmektedirler. Kur-an'ı kerim bu konuda şöyle buyurmaktadır: Kendilerinin ihtiyaçları olsa da (başkalarını) öz canlarına tercih ederler. Kuşkusuz kanaat etmek, zühdün aşamalarından birisidir. Ondan sonra sıra hayır yapmaya ve .özveride bulunmaya geliyor

Son aşama ise Allah dışında olan her şeyi terk etmektir. Nehcul Belağa'ya Göre Peygamberlerin (a.) Debdebeli Bir Yaşamdan Uzak Olmaları Peygamberler ve veliyullahlar güç, kudret, mal ve servet sahibi olmalarına karşın sürekli kendi zamanlarının en gösterişsiz yaşayan ve zühdün en seçkin örnekleri olan kişileri idiler. Müminlerin Emiri Ali (a.) hutbelerinin yanı sıra, peygamberlerin zahitçe yaşamlarından da kısa örnekler vererek şöyle buyurmaktadır: Kuşkusuz .Allah Rasulünde (s.a.a.) senin için çok güzel bir örnek vardır

Senin için dünyanın yerilmiş olması, eksikleri, rezillikleri ve kötülükleri de kanıt konumundadır. O (dünyaya gönül bağlamadı. Ve sonuç olarak) dünyanın her şeyinden mahrum oldu. Başkaları (dünyaya gönül bağladıkları) için ise dünyanın her şeyi amade oldu. Yüce Allah onu dünyanın memesinden aldı. Ve onun süsünden ve ziynetinden uzaklaştırıldı. Eğer istiyorsan, sana Musa Kelimullahı (a.) ikinci örnek olarak tanıtayım? Şöyle söylüyor: "Ya Rabbi! Bana hayır olarak .indireceğin her şeye ihtiyacım var

Allah'a yemin ederim ki; (o gün Musa) yüce Allah'tan bir lokma ekmekten başka hiçbir şey" istememiştir. Çünkü o (günlerdir) yerin bitkilerinden yiyordu. Eğer istiyorsan, sana hoş sesler sahibi ve cennetliklerin okuyucusu Davut'u (a.) üçüncü örnek olarak göstereyim? O kendi elleriyle hurma lifinden sepet yapıyor ve toplantıda oturanlara şöyle söylüyordu: "Hanginiz bunları benim için satabilir?" Onun yiyeceği onların gelirinden elde edilen yalnızca bir lokma

arpa ekmeği idi.

Eğer istiyorsan, Meryem'in oğlu İsa (a.) hakkında anlatayım? O taşı (uyku zamanı) kendine yastık yapardı. Kalın elbise giyerdi. Kuru ekmek yerdi. Katığı açlık idi. (Acıktığı zaman yemek yerdi. Ve başka bir yemeğe ihtiyacı olmaması için kuru ve katı ekmeği çok iştahlı bir şekilde .yerdi)

Gece lambası ay, kışın ortasındaki evi doğu ve batı tarafındaki güneş ışınları idi.(Yani belirli bir evi yoktu. Soğuktan korunmak için, öğleden önce batı tarafında ve öğleden sonra da doğu .tarafında giderek güneş ışınlarının vurduğu noktalara sığınırdı)

Meyvesi yerin hayvanlar için yetiştirdiği bitkiler idi. Onun ne aldatacak karısı, ne üzecek oğlu, ne kendileriyle uğraşacağı mal ve serveti, ne de boyun eğeceği (dünya ve ehline) bir hırsı vardı. Bineği ayakları idi.(Gideceği yere yürüyerek giderdi.) Kendi işini kendisi yapardı. Artık (yüce peygamberinin (s.a.a.) dünyaya karşı davranışlarıyla tanıştın. Gel…) tertemiz peygamberini .(s.a.a.) izle. O, izlemek isteyen kişi için izlenilmeye en uygun kişidir

O, tabi olmak isteyen kişi için uyulmaya en uygun kişidir. Allah katında kullarının en sevilenleri, kendi peygamberlerine uyanlar ve ayaklarının izlerine ayaklarını koyan kişilerdir. (Dünyaya karşı davranışları şöyle idi:) Dünya lokmasını dişinin kenarıyla yerdi. Dünyaya gözünün kenarıyla hatta .yüzeysel olarak bile bakmazdı

Peygamberimizin (s.a.a.) dünyaya olan ilgisizliği ve onun (s.a.a.) gözünde dünyanın değersiz) oluşundan dolayı dünya ne lezzetleri ve tatlılarıyla Habibullah'ın (s.a.a.) ağzını doldurabilmiştir ne de süsleri ve ziynetleriyle gözünün ucuyla da olsa kendine bakmasını sağlayabilmiştir.) Beden olarak insanların en zayıfı ve karın olarak insanların en açı idi. (Eli ulaşmadığı ve elde edemediği için değil; tam tersine) Dünya (Allah tarafından ne isterse seçmesi ve alması için) .ona önerildi

Ancak O, onu kabul etmekten kaçındı. Yüce Allah'ın bir şeye düşman olduğunu anlayınca, o da düşman oldu. Allah bir şeyi hor ve değersiz sayınca, o da hor ve değersiz saydı. Allah bir şeyi küçük ve önemsiz bilince, o da küçük ve önemsiz bildi. Eğer bizim, yüce Allah'ın ve Rasulünün düşman olduğu bir şeyi sevmemiz dışında, Allah'ın ve Rasulünün küçük saydığı bir şeyi büyük saymamız dışında hiçbir günahımız da olmasaydı; Allah'a karşı gelme konusunda ve Allah'ın emirlerine isyan etme hususunda yalnızca bunlar yeterli olurdu.

Peygamber efendimiz (s.a.a.) yerin üstünde (yani, halısız ya da yemek örtüsü olmaksızın)

yemek yerdi. Köleler gibi (alçak gönüllü bir şekilde) otururdu. Kendi elleriyle ayakkabısının .yırtığını dikerdi. Elbisesini yamardı. Eyersiz eşeğe binerdi. Arkasına da (bir kişi) bindirirdi

Odasının kapısında resimli bir perde asılıydı. Eşlerinden birine şöyle buyurdu: Onu benden gizleyiniz. Çünkü onu gördüğüm zaman dünyayı ve süsünü hatırlıyorum. Evet, O bütün kalbiyle dünyadan yüz çevirmiştir. Kendi nefsinde onu anmayı öldürmüştür. (Dünya ve onun süsü (.peygamberin (s.a.a.) ruhunda asla yeri yoktu. Dünya etkisiz bir ölü gibi idi

Güzel elbiseler almamak, sürekli olan bir konak sanmamak ve her zaman kalınacak bir yerleşim yeri umudunu taşımamak için dünyanın süsünün gözünün önünden gizlenmesini isterdi. .Bundan dolayı, onu (vücudunun derinlerinden) nefsinden çıkardı. Kalbinden uzaklaştırdı

Gözünden gizledi. (Evet) Bir şeyi düşman olarak kabul eden bir kimse, ona bakmayı ve onu hatırlamayı da düşman olarak kabul eder. Kuşkusuz Allah Rasulünün (s.a.a.) hayatında seni dünyanın kötülüklerine ve ayıplarına karşı haberdar kılan işaretler vardır. O ve akrabaları dünyada aç idiler. (Hiçbir zaman karınlarının doyduğunu görmediler.) Onun (s.a.a.) yüce Allah katında büyük bir makamı olmasına karşın, Allah ondan dünyanın süsünü uzaklaştırmıştır. .Bundan dolayı, her akıllı akıl gözüyle baksın

Ve cevap versin.) Acaba yüce Allah bu davranışıyla peygambere saygısızlık mı etmiştir yoksa) ona saygı mı göstermiştir? Eğer “Ona saygısızlık etmiştir.”derse, Allah’a yemin ederim ki; yalan söylemiş ve Allah’a iftira etmiş demektir. Ve eğer “Ona saygı göstermiştir.”derse, bilmelidir ki; diğerlerine (dünya nimetlerine sahip olanlara) saygısızlık etmiştir. Çünkü dünyayı onlar için sermiştir. Ve kendisine en yakın olan insanları ondan uzaklaştırmıştır.

Dolayısıyla, eğer bir kimse (gerçek mutluluğa ve saadete ulaşmak için) tabi olmak istiyorsa kendi peygamberine tabi olmalıdır. Onun peşinden giderek ayak bastığı yerlere ayağını basmalıdır. Onun girdiği bütün kapılardan girmelidir. Eğer böyle yapmazsa (sapıtarak) helak olmaya karşı güven içinde olmayacaktır. Çünkü yüce Allah Muhammedi (s.a.a.) kıyamet için alamet, cennet için müjdeci ve azap (cehennem) için de uyarıcı olarak karar kılmıştır.

Dolayısıyla, O yaşamın hayırlı yolunu bildiği için) Dünyadan aç karnına gitti. (Dünyanın) lezzetlerinden ve tatlılarından yararlanmadı.) Huzurlu olarak (dünyanın bütün pisliklerinden uzak bir şekilde) ahirete girdi. (Dünyada) Taş üstüne taş koymadı. (Gerekli olana ilave olarak bir ev .ya da bina yapmamıştır

Yaşantısını bu şekilde sürdürdü.) Nihayet yolunu tamamladı. (Ömrü sona erdi.) Ve Rabbinin

çağrısını kabul etti. Dolayısıyla, yüce Allah, onu bize, uymamız gereken bir imam ve arkasında yola düşmemiz gereken bir önder olarak gönderdiği için üzerimize ne kadar büyük bir minnet bırakmıştır. Allah'a yemin ederim ki; (Ben, ona tabi olmak ve süslenmeyi terk etmek için) Bu :cübbeyi, yamacısından utanacak kadar çok yamadım. Bir söyleyen bana söyle dedi

Artık (bunca yamadan sonra) onu kedinden uzaklaştırmayacak mısın?" "Uzaklaş benden." Çünkü gecenin insanları sabah övülürler."dedim. İmam Humeyni'nin (r.a.) Zühdü İmam Humeyni (r.a.) de atası peygamber efendimiz (s.a.a.) gibi masrafı az ve işi çok bir insandı. Hayatın zorunlu ihtiyaçları için harcama konusunda örneğin; kendisinin ve ailesinin yiyecek, içecek ve elbiseleri gibi şeyleri hususunda sonsuz bir kanaate ve dikkate sahipti. İmam Humeyni ekmeği, peyniri ve çayı severdi. Kahvaltısının çoğu ve hatta ramazan aylarının sahuru da işte bu sade yemek türüydü. Genellikle çay içmek için semaveri kendisi hazırlardı. Ve :sahurluğunu yerdi. Öğrencilerden biri şöyle naklediyor

Necef'te olduğum dönemde imamın buzdolabında ne var ne yok diye meraklandım. Mutfağa" gittim. Buzdolabını açınca gördüm ki, bir tabak peynir ve bir parça karpuz konmuş." İmam .Humeyni yağlı ve ağır yemekleri yemekten kaçınırdı

Kendisi için gelenek üzere dikilmiş ve dikilmemiş parçalar olarak birçok hediye getirmelerine karşın, onun elbiselerinin sayısı ikiyi geçmezdi. Kendisi için getirilen hediyeleri başkalarına hediye verirdi. Yakınlarına şöyle söylerdi: "Öğle ve akşam yemeği konusunda bana hiçbir şey .sormayın. Ne istiyorsanız onu hazırlayın

Ben de sizin gibi ne varsa onu yiyeceğim." İmam Humeyni, sağlık konularına dikkat etme ve temizlik hususunda özel bir titizliğe sahip olsa da yemeğin azlığı ve nasıllığı konusunda görüş belirtmezdi. Yakınındaki insanlardan da habersiz değildi. Bu konuda bulaşık görevlisi bacıyı uyarmıştır. Görevli bacı şöyle nakletmiştir: "Bir gece konukların çokluğundan ve yerin yokluğundan mutfakta uyudum. İmam olayın farkında idi. Şöyle buyurdu: Üşütebileceğiniz endişesinden dolayı gece uyuyamadım."

Çeviri: Mahmut ACAR

Yusuf: 20 [1]

Hadid: 23 [1]

Nehcul Belağa: Kelimati Kısar 439 [1]

El-Hemedani Abdussamed; Bahrul Maarif, Be Nakl Ez Kitab ut Tahsin, S.35 [1]

Nehcul Belağa: Feyz ul İslam, Hikmeti 74 [1]

(İmam Ali (a.) hayatı boyunca buğday ürünlerini yememiştir.(çevirmen [1]

Nehcul Belağa: Feyzul İslam, Namei 45 [1]

Feyzi Kaşani, Molla Muhsin, Muhaccet ul Beyza; C.7,S.353 [1]

Feyzi Kaşani, Molla Muhsin, Muhaccet ul Beyza; C.7,S.356 [1]

Nehcul Belağa: Suphi Salih, Hutbei 81 [1]

Nehcul Belağa: Suphi Salih, Hutbei 113 [1]

Haşr: 9 [1]

Nehcul Belağa: Hutbei 159 [1]

Kasas: 24 [1]

Nehcul Belağa: Hutbei 159 [1]

.Nehcul Belağa: Bir önceki kaynak [1]

.Nehcul Belağa: Bir önceki kaynak [1]

.Nehcul Belağa: Bir önceki kaynak [1]

.Nehcul Belağa: Bir önceki kaynak [1]

.Nehcul Belağa: Bir önceki kaynak [1]

.Nehcul Belağa: Bir önceki kaynak [1]

.Nehcul Belağa: Bir önceki kaynak [1]

.Nehcul Belağa: Bir önceki kaynak [1]

.Nehcul Belağa: Bir önceki kaynak [1]

.Nehcul Belağa: Bir önceki kaynak [1]

.Nehcul Belağa: Bir önceki kaynak [1]

.İmam Humeyni (r.a.) peygamberimizin (s.a.a.) kızı Hz. Fatıma'nın (s.a.) torunlarındandır [1]

Pa Be Payi Aftab: C.4,S.262 [1]

Ruz Namei Keyhan: Şumarei 16462 [1]